

JAN DE CLERCK

(Oostende 1881-1962)

PROCESSIE VOOR DE AARDSCHE VRUCHTEN

(Nieuwpoort, 1910)

Pastel op ruw karton : 70 x 44 cm.

Getekend onderaan rechts

Verzameling : Stad Nieuwpoort

Veeleer aanvoelen dan zien heeft Jan De Clerck gedaan bij het schilderen van het werk NIEUWPOORT 1910. Inderdaad : oude Nieuwpoortenaars vinden de straat, die hij heeft willen weergeven, moeilijk terug. Het zou de Recolettenstraat kunnen zijn, anderen zien er de Kokstraat in, kijkend vanaf de Langestraat. Waarom ik-zelf voor de tweede versie opteer, volgt later.

Ook over het onderwerp bestond twijfel : waar spoeden de vele vrouwtjes in zwarte kapmantel zich heen ? Naar de kaai, waar ze de vloot zullen verwelkomen ? Een van de vele bedevaarten die in onze Vlaamse stadjes om de haverklap werden gehouden ? Tot bij het losmaken van het schilderij uit zijn lijst, op de rugzijde ervan in potlood en onmiskenbaar in De Clercks' handschrift, volgende verduidelijkende tekst werd gevonden : OUDE NIEUWPOORT, Processie der Aardsche Vruchten.

Nu was het, en is het in bepaalde landelijke gemeenschappen, de gewoonte op 25 april Gods zegen af te smeken voor de goede groei van de vruchten der aarde. Dus toch een beëweg. En aangezien stoeten en optochten, te Nieuwpoort, onveranderlijk dezelfde weg volgen : Kerkstraat, Kokstraat, Langestraat, Marktstraat, meen ik te mogen veronderstellen dat De Clerck wel degelijk een zicht op de Kokstraat heeft willen weergeven.

Maar wat belangrijk is aan dit werk is dat het, voelbaarder dan welke foto of prentkaart ook, de sfeer weergeeft die van het oude stadje uitging.

Nieuwpoort is een stad als geen andere. Jan MANESCOO pogde dat te bewijzen in enkele akwarellen, die door het stadsbestuur van Nieuwpoort onder deze globaal-titel werden uitgegeven. Maar hij moest zich noodgedwongen beperken tot zichten van het moderne Nieuwpoort. Het ware aangezicht van Nieuwpoort ligt achter deze, nu ook al niet meer zo moderne, voorgevels. Het echte Nieuwpoort werd met de grond gelijk gemaakt tijdens de eerste wereldoorlog. Het Nieuwpoort met de hobbelige straten

Toelichting bij de naam van het schilderij

Processie om Gods zegen af te smeken over de vruchten der aarde. De datum van 25 april, dus los van het feest van de H. Marcus, is verbonden aan het houden van een boete-processie, waarbij de Litanie van alle Heiligen gezongen wordt, om Gods zegen af te bidden over de vruchten der aarde. Men zoekt de oorsprong van deze plechtigheid in een heidense gewoonte om te Rome op deze datum een optocht ter ere van de afgoden te houden. Alleen als 25 april op Pasen (een Zondag) valt, vindt de Processie op de 3e Paasdag plaats.

Aangezien het schilderij gedateerd is 1910 en 25 april 1910 een Donderdag was (uitgerekend aan de hand van een eeuwigdurende kalender) kan men besluiten dat het schilderij een weergave is van de boete-processie die op 25 april 1910 te Nieuwpoort gehouden werd. Een dergelijke processie werd gehouden na de morgenmis.

J.P. Falise.

zonder geplaveide voetpaden, die liepen tussen de lange rijen, lage huisjes met trapgevels en « Kokuutjes ». Huisjes waaruit men elk ogenblik kon verwachten een van Jan De Clercks vrouwtjes in zwarte kapmantels te zien verschijnen. Zich spoedend naar de kaai waar ze haar man verwacht, of naar de kerk om deel te nemen aan de bedevaart voor de aardse vruchten. Wat voor ontspanning had een reservaat als dit oud vissersstadje meer te bieden ? Oude Nieuwpoortenaars kunnen vertellen over dit stadje, ze weten van elk huisje wie er de bewoner van was, wie de vader en de zonen waren, dat ze in het muziek speelden of in de aloude gilde van Rhetorica. Klein als de stad was het leven van haar inwoners.

Wie een dergelijke atmosfeer weet weer te geven is een meester. Hij kijkt niet enkel, hij voelt. Hij loopt met de vrouwen mee, gebeden prevelend, hij haast zich, met de mannen, naar de gaaipers of naar de herberg, waar zijn vrienden hem opwachten voor een spelletje kaart. Hij leeft in de stad waarvan hij een beeld weergeeft.

Daar is ongetwijfeld zijn techniek niet vreemd aan. In vele honderden, korte verticale streepjes, bouwt De Clerck een schilderij op waar de avond zo uit groeit, uit de huizen, uit de vlaggen, uit de vrouwen. Zijn techniek doet denken aan die van een Emile Claus, maar die probeerde net het tegenovergestelde effect te bekomen : Claus zocht het licht, de zon, De Clerck het verdwijnende licht. Van het schilderij gaat een onbepaald soort fatalisme uit, het is alsof De Clerck de catastrofe voorvoelt, die over enkele jaren de stad zal vernielen. Een onverklaarbare weemoed doet ons denken aan een tijd, die onherroepelijk voorbij is en waarvan de herinnering toch binnen de muren van de moderne stad blijft leven. Daarom, omwille van dit dubbele aangezicht, blijft Nieuwpoort een stad als geen andere en daarom is het ook te hopen dat dit schilderij een unieke plaats krijgt toegevoegd in het stadhuis van Nieuwpoort, waar het thuis hoort.

Roger Pieters.